

УДК 336.142

**ДЕФІЦИТ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ЇХ
АЛЬТЕРНАТИВНЕ РІШЕННЯ**

К. В. Белінська

здобувач вищої освіти 3 курсу, спеціальності 072 «Фінанси, банківська
справа та страхування» Миколаївського національного аграрного
університету (м. Миколаїв)

К. А. Мікуляк

асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївського національного аграрного університету (м. Миколаїв)

В умовах політичної та економічної нестабільності України постає питання щодо причин утворення дефіциту бюджету та напрямів його вирішення. Серед вагомих причин бюджетного розбалансування в Україні підкреслюють: перевищення видатків над доходами, розвиток тіньової економіки, чималий рівень безробіття, залучення й використання позик для покриття видатків, зниження рівня виробництва та зростання інфляційних процесів. Саме тому проблема дефіциту бюджету вимагає комплексного підходу до аналізу наслідків та шляхів її подолання.

Дослідженням проблем бюджетного дефіциту присвячено багато наукових робіт вітчизняних та закордонних науковців, а саме: Н. Матвійчука [2], В. Опаріна [3], П. Самуельсона [4], Й. Шумпетера [5] та ін.

На етапі кризового стану економіки та соціально-економічної нестабільності в Україні різко постало питання про дефіцит бюджету, що згідно зі ст. 2 Бюджетного кодексу України являє собою перевищення видатків бюджету над його доходами (з урахуванням різниці між наданням кредитів з бюджету та поверненням кредитів до бюджету) [1].

Згідно зі ст. 15 Бюджетного кодексу України джерелами фінансування бюджету виступають:

- 1) кошти від державних (місцевих) внутрішніх та зовнішніх запозичень;

2) кошти від приватизації державного майна (включаючи інші надходження, безпосередньо пов'язані з процесом приватизації) – щодо державного бюджету;

3) повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів;

4) вільний залишок бюджетних коштів з дотриманням умов, визначених цим Кодексом [1].

Вихід України з економічної кризи потребує пошуку альтернативних на сьогодні джерел його фінансування. Одним із них може бути, як показує практика виходу із фінансової кризи 2008-2009 рр. цивілізованих країн, дефіцит бюджету, який перевищує встановлену вимогу в 3 % від ВВП. Умови кредитування МВФ не допускають такий варіант для України. Це спонукає управлінців підбирати такі шляхи й умови виходу з кризи, які б не протиставлялись нормам МВФ, але водночас збагачували шанси України розвивати джерела фінансування.

Також основними причинами змін у бюджеті протягом 2012-2018 рр. є здійснення фінансування за рахунок державних позик, капіталізація державних банківських установ (ПАТ КБ «ПриватБанк»), девальвація національної валюти та надання кредиту Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Товариство з міжнародними фінансовими організаціями – не на користь державі, адже методом тиску на місцеві органи, вони намагаються зменшити видатки на соціальну сферу робочої сили. Характерним є те, що під час розподілу бюджету, кошти надходять для покриття чинних видатків, а не інвестування економічної сфери діяльності. Наслідком є недостатній рівень розвитку, розорення підприємств, мінімальні показники рівня життя.

Для зменшення рівня дефіциту необхідно: удосконалити податкову систему, забезпечити оптимальний рівень податкових надходжень для формування бюджетів усіх рівнів й створення сприятливих умов для підприємницької діяльності; залучити до інвестиційної сфери особисті заощадження населення; забезпечити фінансову підтримку малого та

середнього бізнесу шляхом розробки й виконання цільових програм розвитку; перейти від бюджетного фінансування до системи надання субсидій, субвенцій, інвестиційних позик суб'єктам господарювання [1, 4].

Істотним ресурсом зменшення дефіциту бюджету в Україні може стати зниження розвитку тіньової економіки, яка займає половину ВВП, а також обмеження коштів, які виводяться в офшори. Досить наголосити на тому, що в офшори з України, за результатами незалежних експертів, було виведено 200 млрд дол. США. Частина цих заощаджень повернулася в Україну як інвестиції, проте більша частина залишилася на островах. У разі прийняття рішення стосовно затвердження бюджету з дефіцитом можна використати такі рекомендації: проводити ефективну політику з обслуговування державного боргу країни; дефіцит державного бюджету підтримувати на рівні, не вищому за рівень інвестицій в основний капітал коштом державного бюджету; залучені кошти використовувати переважно для цільових державних програм, спрямованих на економічний розвиток [5].

Отже, для подолання бюджетного дефіциту, зменшення державного боргу, по-перше, необхідно створити умови для зростання доходів та скорочення видатків. Задля цього необхідно оптимізувати бюджетну та фіскальну системи, інвестиційні сфери; мінімізувати воєнні витрати; запровадити науково обґрунтовану систему прогнозу показників; ефективно реалізовувати національні інтереси на міжнародному рівні; ефективніше використовувати надані кредити. З можливих джерел покриття держбюджету адекватним і повноцінним є державні позики. Однак для їх використання необхідні певні умови, яких, на жаль, не вистачає в Україні, головною з яких є політична й економічна стабільність. Крім того, при удосконаленні оподаткування в Україні необхідно дотримуватися принципів соціальної справедливості, що вимагає запровадження прогресивності в оподаткуванні доходів громадян.

Література

1. Бюджетний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Матвійчук Н.М. Особливості бюджетного дефіциту України в сучасних умовах. *Молодий вчений*. 2015. С. 31-33.
3. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник. 2-ге вид., доп. і перероб. К. *КНЕУ*. 2002. 240 с.
4. Самуельсон П. Економіка : підручник. Львів. *Світ*. 1993. 495 с.
5. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку. Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу. Київ. *Києво-Могилянська академія*. 2011. 244 с.